

A black and white portrait of a man with short, light-colored hair, looking directly at the camera with a slight smile. He is wearing a military uniform with a camouflage jacket over a light-colored t-shirt. The background is a blurred natural setting.

Povídky psané
zralou rukou
čerstvého
padesátníka

VLADIMÍR KOŘEN

ŘEKA ZÁZRAKŮ

KAZDA

VLADIMÍR KOŘEN

ŘEKA ZÁZRAKŮ

Povídky psané zralou rukou
čerstvého padesátníka

KAZDA

Vydalo Nakladatelství KAZDA, s.r.o., v roce 2024.

Nové sady 2, 602 00 Brno

www.knihykazda.cz

info@knihykazda.cz

tel.: +420 725 518 237

Elektronické vydání:

Vydalo Nakladatelství KAZDA, s.r.o.

Všechna práva vyhrazena

Datum poslední aktualizace: květen 2024

Formát elektronické knihy: EPUB

ISBN: 978-80-7670-181-6

Vytvoření elektronické verze PureHTML.cz, 2024

Papírové vydání:

Vladimír Kořen

Řeka zázraků © Nakladatelství KAZDA, s.r.o., 2024

© Vladimír Kořen, 2024

Illustrations © Kristýna Franková, 2024

1. vydání

Obálka: Rosier, s.r.o.

Fotografie na obálce: Iva Haj

Ilustrace: Kristýna Franková

Grafická úprava a sazba: Kristýna Franková

Jazyková redakce a korektura: Marek Chvátal

Tisk a vazba: CPI Moravia Books s.r.o., Pohořelice

ISBN: 978-80-7670-172-4

Knihy lze zakoupit v knihkupectvích nebo výhodně přímo u nakladatele na

www.knihykazda.cz.

Poznámka: Příběhy vyprávěné v této knize jsou stylizované a nemají ambici postihnout v plné šíři a přesnosti skutečné události či osoby.

Předmluva

Pozor, otevíráte zvláštní knihu. Strhující, lyrickou, vtipnou i smutnou zároveň. Plnou příběhů a překvapení. Je pro všechny, kdo mají rádi život. Je to dílo spisovatele. A právě s tím je potřeba počítat.

Když mi před časem Vladimír řekl, že začal psát příběhy, spráskl jsem v duchu ruce. Přesto jsem ho povzbudil: „Držím ti palce, kamaráde. O čem to bude?“ „Asi o mém životě,“ odpověděl. Přesně taková slova důvěru právě nebudí. Naopak znejistí. A když znáte Vladimíra patnáct let, můžete čekat bouři historek, obrazů, zážitků... Jako zkušenější bych ale chtěl čtenáře požádat, aby nebrali knihu jako pravdivý zdroj informací o životě populárního televizního moderátora a už vůbec ne postav, které v jeho díle vystupují. Hlavně o to žádám bulvární novináře. Mnoho lidí z pořadu České televize Zázraky přírody o Vladimírovi ví, že dokáže překroutit skutečnost do historky během několika minut. Dobře se to poslouchá, ale...

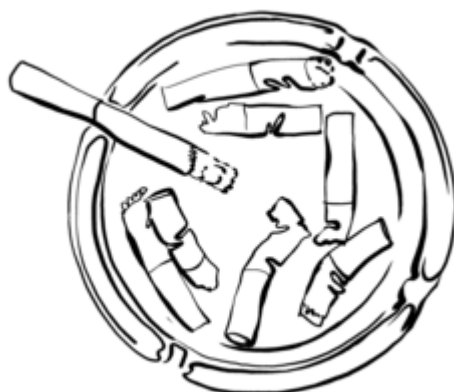
Připouštím, že jeho příběhy mají skutečný základ, je kupříkladu opravdu velmi špatný řidič, nikdo s ním dobrovolně nechce jezdit. Jenže Vladimír

pokaždé ošperkuje příběh souvislostí, atmosférou, vtipem nebo detailem, který si vymyslí. V tom je opravdový mistr. Vlastně je to správný postup každého tvůrce. Zároveň k tomu přidává i hloubku a vědecké novinky z poznávání přírody.

Pustil se, hoch, do riskantní polohy. V jeho knize totiž vystupují lidé, kteří museli žít nebo ještě skutečně žijí. Maminka s tatínkem a bratrem, babička, děda, Vladimírovy děti, přátelé i pracovní kolegové. Chtěl bych je poprosit, aby mu tuhle knihu odpustili. Dává jim v příbězích do úst slova, která možná zazněla, možná ne. Jejich skutky popisuje či vnímá možná jinak, než se v detailu staly. A to s umírněným patosem, který není v dnešní době obvyklý. Myslím, že nezáviděníhodnou situaci skvěle vystihují slova jeho manželky Martiny, zvané Kořenka: „Maroši, já si vždycky přála, aby se stal spisovatelem. Kdo ale mohl vědět, že hned v prvotině bude psát o mně a o tobě?“ Úplně chápu, že začala listovat českými zákony na ochranu osobnosti. Vždyť se v příbězích dostanete až na porodní sál k narození každého z jeho dětí. „Jeho dětí?“ Cítíte, jak podobná otázka znejistí? Tohle udělal nám aktérům této báječné knížky a já mu můžu tu nejistotu teď alespoň trochu oplatit. Kamaráde, snad ti všichni odpustí. Já už odpustil.

Ke cti budiž Vladimírovi přičteno, že svým baronprášilským přístupem navazuje na mnohé české literární autory. A postupuje tvořivě, něžně a citlivě, aby nám všem ukázal radosti i strasti života. Z příběhů je cítit láska k bytí, přírodě i lidem. A musím se přiznat, že jsem sám netušil, co všechno Vladimír ukrýval před světem. Cesta podél jeho životní řeky zázraků stojí za to.

Příjemné čtení přeje
Maroš Kramár

Cígo z plezíru

To první, co si pamatuji, je studený stříbrný plech železné váhy. Položili mě na něj, plínka spadla a mně poprvé přeběhl mráz po zádech. „Uáááááááá...“, zareagoval jsem. „Je to kluk, dýchá a brečí,“ uklidnila lékařka maminku. Když jsem se dral na svět, omotala se mi pupeční kůra kolem krku a trochu jsem zmodral. Tohle první drama už mám hodně dávno za sebou, ale byl to tenkrát porod. Díky, mami.

Ten pocit, kdy člověku přeběhne mráz po zádech, jsem zažil mnohokrát a je to možná důvod mé citlivosti. V mém dětském světě žilo pouze několik postav. Rodiče, bráška a děda s babičkou. Po desítkách let se mi svět rozrostl a obsahuje tisíce, možná miliony lidí, třeba teď vás – anebo tebe, chceš-li.

„Hör auf zu reden, du Idiot,“ jadrně se obrátila babička na dědu a na znamení rozhodnosti ostře zabořila cigárko mezi několik okrových filtrů a šedivý prach v popelníku. Zatímco si děda chystal odpověď, hodiny na stěně zakukaly.

„Víš, musíš se jim postavit, musíš najít sílu,“ říkával mi děda. „Jsi přeci vnuk partyzána.“ A na potvrzení svých slov se chytil rukou za levou část hrudníku, jako se to teď dělá při státní hymně. Zhluboka se nadýchl, pokýval hlavou a chvíli, asi pět vteřin, doopravdy mlčel...

„No nevím, hlavně musíš včas najít záchod, Ládíku,“ starostlivě se na mě usmála babička. Seděl jsem na židli s holým zadkem a obdivně sledoval dědu, který měl z posledních dní války prostřelenou plíci. Teď poslouchal šplouchání vody, jak mi babička v ruce přepírala trenýrky. „Uf, to je smrad.“ Měl jsem trochu smůlu na školu. „Víš, Vládíku, radši uteč a rychle k nám, ať to stihneš. Das sind sie, Bastarde.“ Ty německé kódy mě rozčilovaly a znejišťovaly. Vlastně jsem nevěděl, jestli náhodou nejsem bastard a idiot já sám.

Děda s babičkou si citlivé informace a vzájemné nadávky vyměňovali zásadně němčinou. Ona se narodila kdesi ve Francii a celé dětství prožila v belgické hospůdce svého tatínka. „Byl to český četník, Pavlík z Pavlíkova, který se rozhodl, že odejde pryč z Čech. Zamíloval se do francouzské dámy a my žili do války v krásné hospůdce. Všude samý pralinky, frity. A některý věci jsme dělali jen tak z plezíru.“

Francouzská slůvka nebyla doma častá, ale jedna věc z jejího nevšedního života se do mého dětského promítala. Jakmile doprala moje trenýrky, dostal jsem šálek kafička – byla to tedy spíš cukrová voda s příchutí kafe. Zrnka jsem musel namlít v mlýnku s klikou, a když jsem ji pil, měl jsem malíček ruky, kterou jsem držel ouško, nahoru k nebesům. „Víš, to je, Ládíku, noblesa.“ Usmáli jsme se na sebe. Ani mi nevadilo, že sedím na židli nahatej.

„My jsme vlastně vzácný rod, šlechtici,“ zamyslel se děda. „Dědičně falckrabata. To je víc než kníže nebo hrabě. Měli jsme právo volit císaře. Český král byl arcibiskup a my... My byli arciceremoniáři.“ Děda natáhl cigaretu, pokrčil bradu a významně vyfoukl šedavý dým: „Byli jsme trochu víc, Ládíku...“ Pak vytáhl tužku a nezvyklým krasopisem vykreslil své jméno: Václav Falckráb. „A proč nemáme hrad? Nebo aspoň zámek?“ zeptal jsem se. „Můj praděda všechno prohrál v kartách,“ vysvětlil děda a dodal: „I manželku prohrál. Dáme šachy. Není tu pivo?“ Podíval se na babičku,

která s úsměvem dodala: „Já jsem jenom rytířka, a tak sloužím.“ Vyndal z krabice šachy zvláštních vyřezávaných tvarů a rozestavil je po žlutohnědé šachovnici. „Vezmi si, Ládíku, aspoň punčocháče, ať tu nesedíš nahatej,“ vykouzila připravené pohotovostní okrové punčocháče s dlouhými drážkami. Punčocháče měly stejnou barvu jako figurky. Nažloutlý okr byl vůbec barvou mých dětských časů u prarodičů. Od cigaret nažloutlé umělé zuby i záclony, okrová byla třicetihalérová známka Hradčan, žlutohnědá byla dědova postel, moje punčocháče a šachy.

U babičky jsem míval pohotovostní oblečení, protože moje cesty ze školy byly v první a druhé třídě občas pěkné drama. Tu cestu znám i po padesáti letech nazpaměť. Školní jídelna, pak několik keřů zlatice, o které si lidé myslí, že je to zlatý déšť. Pro mě to byly mety na trati. Buď jsem se za nimi schovával já, nebo parta mých spolužáků. Těch prvních dvě stě metrů od dveří školy bylo jak minové pole. Každého z nich bych přepral, kdyby byl sám. Jenže sám jsem byl já. Naše třída byla tvrdým výcvikem už od samého začátku. Psal se začátek osmdesátých let na severu Čech. Teplice té doby byly šedé, sklíčené a tvrdé. Tedy mým pohledem. Kluci stříhali o hodinách holkám vlasy nebo svetry. Fackovali jsme se o velké přestávce a záchod okupovaly nejsilnější party. Já na záchod nechodil, tak jsem se jich bál. „Ládíku, musíš vydržet,“ lítalo mi hlavou. Vrtěl jsem se v lavici a byl neklidný. Většinou jsme měli čtyři hodiny, do dvanácti. To se dalo přežít, ale jeden den v týdnu byl rozvrh o hodinu delší. Výtvarná výchova.

„Mami, já nechci kreslit, já nechci,“ plakal jsem zoufale, když jsem přinesl vysvědčení v první třídě. Měl jsem samé jedničky, až na jednu dvojku. Z kreslení.

Ležel jsem v pokojíčku za skleněnými dveřmi a poslouchal, co se mluví v obýváku. „To je neskutečná učitelka,“ povídala maminka směrem k tátovi. „Ale co se s ní dá asi tak dělat?“ odpověděl táta. „Musíš po prázdninách za ředitelkou. A taky se pobav o těch klucích,“ naléhala maminka. „To už jsem řešil na třídní schůzce, ale víš, že s tím jedním nic nenadělám,“ odpověděl. A měl pravdu, až o mnoho let později jsem zjistil, že jeden z tatínek zdatně pracoval s informacemi. Na každého v okrese něco věděl.

Můj táta byl řadový policista, tehdy příslušník Sboru národní bezpečnosti. Nebyl žádný detektiv vražd, žádný tajný agent. Nosil zelenou uniformu a na červené výložce na rameni měl tehdy tři stříbrné hvězdičky. Nadstrážmistr věčně na stráži. „Zítra mám čtyřiaadvacítku,“ ukončil debatu s tím, že zítra ho celý den neuvidíme.

První prázdniny byly útekem. Jezdili jsme hlavně na chatu u řeky Ohře. Můj děda kdysi koupil pozemek na břehu řeky a vybudoval tam oázu, kam se utíkalo od prapodivných vztahů do přírody. A na prosluněnou, voňavou verandu a do nocí s houkáním sýčků, žab a bzučením tisíců komárů. A hlavně k rybám. Chata byla nevelká: kuchyně, obývací místnost, kde spal děda, a ložnice, kde spali všichni ostatní. Tři dospělí a dvě děti. Táta a děda ráno prchli s pruty k řece a nás se sluníčkem začaly budit mouchy. Stačila jediná, která v paprscích prosvítajících přes závěs dostala chuť na objevování světa. „Bzzzz,“ a rovnou na tvář. Polochtala svou oběť, ta se převálila a buď se podrbala, nebo si rovnou dala facku. Smrt v sebeobraně, já neměl zabíjení much nikdy moc rád. Můj děda měl plácačku, kterou vládl. Neměl mouchy v lásce, děda miloval řeku. Ale ne jako se mívají rády oblíbené šaty nebo dobrá svíčková.

Nesl si řeku v duši. Jsou lidé, do kterých se vepsala majestátnost hor či nespoutanost moře. A jiní v podvědomí chodí po písečných dunách s mrazivými hvězdami nad hlavou. Citliví lidé vědí, že každý máme svou krajinu. Odpovídá naší nátuře a v noci se o ní zdává, když nás léčí sny. Můj děda měl v sobě řeku, její proudy a taky ryby. Cejny jako lopaty. Tmavé spodní štičky, co se loví na šibeničku, a fousaté bojovnice parmy. Moc o tom nemluvil, ale často celé hodiny sedával na břehu u chaty a díval se, jak řeka pomalu plyne. Obdivně a dlouze. Natáhl dým z cigarety a splynul se svou krajinou. Řece věřil. Snil, že k ní patří a je u ní v dobrých rukou, i když se smrti bál. Měl jsem podobný pocit. Tady jsem byl v bezpečí.

To léto jsem chytil svou první rybu. A taky mě děda naučil knejpovat – chodit bosky orosenou trávou mezi bylinkami. A svůj vztah k řece projevoval ještě jednou věcí. Když si šel zaplavat, využíval vytríbený styl, kterému říkal

ouško. Plaval hlavou na bok a jedním uchem poslouchal, co se děje pod hladinou. „Ryby si povídají,“ smál se.

Děda toužil být v centru pozornosti, aby se za ním lidé otáčeli, a tak si pro cesty pořídil oranžového trabanta. Prázdniny skončily u garáže.

„Kde je? Drn jeden,“ pokřikovali kluci mezi sebou. Byl jsem schovaný v keři zlatice a nějaké bezinky. Bylo jich pět a měli čas. Já moc ne. V křečích jsem seděl na bobku a tušil, že to zase nedám. „Božítku,“ cedil jsem mezi zuby. Tlak v břiše trochu polevil, nadechl jsem se a vyrazil směrem k jednomu z party. Vrazil jsem do něj, až upadl, druhému jsem dal facku, ale třetí a čtvrtý mě chytili u garáží. Dostal jsem několik bolavých pěstí, chytil se za břicho a nemohl popadnout dech. A pak se mi podařilo vysmeknout a běžel jsem jak o život. Takřka jsem nedýchal, jak mě žebra bolela. Tašku jsem nechal v křoví a to mi dalo malou výhodu. Za zatáčkou a křižovatkou jsem proběhl okolo řady starých, oprýskaných domů. Až tam jsem se pořádně nadechl.

Domy v těch časech byly šedivé, fasády opadávaly, kdysi krásné dveře měly spousty jizev, jak se lidé pokoušeli dát jim nové zámky nebo dopisní schránky. Po starých zůstávaly rány a díry. Dveře, stejně jako fasády, nikdo nenatíral. A mně bránily v úniku – nešly otevřít. V jednom z blízkých domů bydlel jeden z party a pro mě to byl milník. Minimálně jeden protivník ubyl, nechtěl se mnou zpravidla ztrácet čas. Nebezpečným místem byl semafor na Duchcovské, nejrušnější silnici na cestě. Musel jsem čekat na zelenou a každá vteřina znamenala trojí nebezpečí. Buď mě dohoní a zbijí u červeného panáčka, jako už asi dvakrát, nebo se tu pokajdím, anebo to všechno nevydržím a vběhnu neopatrně pod kola trambusu. Tentokrát panáček přišel včas a já přeběhl hranici mezi Stínadly a naší čtvrtí. Zastavil jsem se u stánku Poštovní novinové služby u trolejbusové zastávky. Podíval jsem se za sebe, jestli neuvidím někoho běžet. A pak jsem se otočil.

Přímo v úrovni mých očí byl můj další záchytný bod: známky, které se prodávaly v tematických pytlíčcích – Zvířata, Sport, Kosmos. Barevné, exotické. Zvlášť ty z Mongolska měly barvy papoušků a byla na nich zvířata,

která člověk neznal. Meta číslo tři. Novinový stánek byl už blízko ostrova bezpečí.

Někdy za mnou kluci běželi až ke dveřím domu v Ruské 21. Dneska to ale vzdali. Pak to přišlo. Možná to taky znáte. Úleva ze strachu a najednou tlak v břiše. Znovu jsem se rozběhl, ale ten pohyb mi nepomohl, ba právě naopak. Ten fyzický pocit zná z dětství každý. Kdybych teď cítil chladné mrazení z váhy, žil bych v okouzlení. Chytil jsem se za zadek, abych skryl, co nikdo neměl vědět, a s brekem dorazil pod dědovo a babiččino okno. V slzách jsem zavolal: „Babi, pojd’ mi otevřít.“

Bydleli v bytovém domě z padesátých let v přízemí, ale klíče mi raději nedávali. Několikery jsem na své dobrodružné školní cestě ztratil. Ono mít klíče na krku není ve rvačce vůbec dobré. Když vás chytí za tkaničku, špatně se dýchá. A když je jich pět, je z toho docela sranda. Pro ně.

„Ládíku,“ posmutněla babička. Pokrčil jsem stydlivě rameny. „Dědo, ale jeden spadl na zem a druhý dostal facku a taky brečel,“ polykal jsem slzy, ale nevydržel jsem to dlouho. Pohladil mě se slovy: „Někdy má člověk smůlu. Je jich moc nebo štěstí nepřeje. To je jako s tou ponorkou.“ „S jakou ponorkou?“ optal jsem se a otevřel pusu. „No, když jsem byl za války na nucených pracích v Reichu, tak jsme tam měli takovou odbojovou skupinu, napojenou na Angličany. Trochu jsme jim pomáhali určovat cíle a pak se to začalo hroutit. Poslali pro nás ponorku. Byl jsem tehdy v Hamburku, ale nestihl jsem ji. Viděl jsem její věž. Vítr dělal velké vlny a ona v nich zmizela. A tak jsem musel přes celý Německo zpátky sem do lesů.“ Zapálil si cigaretu, vytáhl album černobílých fotografií a byly v něm skutečně fotky z Hamburku a dalších německých měst. Taky jeho pracovní knížka a průkaz partyzána. Popotáhl, vyfoukl dým do místnosti. Chytil se za žebra, podíval se do dálky a minulosti. A já viděl hrdinu.

„Pojd’, dáme šachy. Dneska budu hrát jako Capablanca.“ To jméno jsem miloval. Mistr světa z dědečkova světa: „Byl jsem na jeho simultánci v Praze v Národním domě na Vinohradech. Hrál s třiatřiceti hráči najednou a prohrál jen tři partie. Jemu ty figurky pod rukama doslova tančily. Hele, ty se sice neumíš prát, ale vyhraješ hlavou.“ Usmál se, potáhl a já se ponořil do světa

promyšlených útoků, kombinací a pohádkových postav: králů, věží, střelců a dam. Figurky se mezi sebou domlouvaly, útočily zleva zprava, až se najednou stáhla smyčka a jeden z králů marně čelil útoku a neměl, kam by utekl. „Dědo, mat! Já ti dal, dědo, mat! Babi, pojd' se podívat, pojd'.“ Smál jsem se a zapomněl. „Byla to pěkná partie. Teda tys mě přechytračil. Mám pro tebe odměnu, skočíš mi pro pivo, dostaneš foršus a pak se podíváme na známky, co říkáš?“ „Děkuju,“ vyhrkl jsem se s nadšením.

„Du bist ein Trunkenbold,“ procedila mezi zuby babička. Nasoukal jsem se do pohotovostních kaťat a popadl parádní skleněný džbán. Pro pivo a cigarety „bétečka“ jsem občas chodil do nádražní restaurace Zámecká zahrada. Rostly tam nádherné kaštany, které když na jaře rozkvetly, připomínaly vánoční stromky. Veliké bílé květy svítily do ulice jako kouzelné svíce mezi zelenými dlaněmi listů. „Kaštan není kaštan, ale jírovec maďal,“ opakoval jsem si v hlavě. Tentokrát jsem cestu musel stočit ke škole, kde jsem měl v křoví schovanou školní tašku. Našel jsem ji, nikdo ji neukradl. Jen byla celá od bláta. Chtěl jsem ji vyčistit o trávu, ale přede mnou tam byl nějaký pes. Bláto neubýlo. Písanky mi bylo líto, tak jsem vytáhl barevné papíry na výtvarku a utřel tašku všemi těmi neskutečně pestrými barvičkami. Zůstala po mně vcelku zajímavá přírodní výtvarná instalace. Teď bych ji nazval Barvy na ho...

Vydal jsem se k nádražní hospůdce. Byl jsem volný a byl jsem vlastně šťastný. Vyhrál jsem nad dědou, budeme třídit známky a uslyším třeba tu historku o partyzánech, jak vyhodili do povětří několik cisteren. Poskakoval jsem po chodníku a mával džbánkem. Byl voňavý jarní podvečer, jen taška smrděla, ale lehký vánek odnášel pach za mě. Zavřel jsem oči, udělal pár kroků po paměti, zastavil se, nadechl se světa. Zavřené oči mi dovolily snít o tom, jak bude už dobře.

Znovu jsem se nadechl a rozhodl se udělat odvážnou velkou věc, která měla být krokem do radosti. Protože, jak říkala maminka: „Šlápnout do hovna přináší štěstí.“ Roztáhl jsem ruce a řekl si, že uteču smutku. Vyrázil jsem a v tu chvíli uslyšel ránu: v ruce mi zbylo ucho džbánu. Jak jsem měl zavřené oči, nevšiml jsem si, že vedle je dopravní značka. Jediná na cestě.

Zákaz odbočení. Vrátil jsem se smutný pod babiččino okno. „Babi, průšvih, tašku jsem našel, džbán rozbil, ach jo,“ podával jsem jí do okna skleněné ucho jako důkaz, malíček zdvižený, jako by šlechtic držel kávu, a styděl jsem se za sebe ještě víc.

„Cože, nechá tašku v křoví, zase to nestihne a ještě dědovi rozbije džbánek na pivo? Vždyť je mu sedm,“ slyšel jsem slova našťvaného tatky. „Ta taška nějak smrdí. Já nevím, co se děje,“ odpověděla maminka. „On je prý provokuje. A z kreslení prý nemůže dostat jedničku, když zlatej déšť kreslí okrově dohněda a obličej maluje jako strašáky.“

Podíval jsem se do záclon. Osvětlovaly je pouliční lampy a já měl jakýsi dar, že se mi různé stíny propojovaly do tváří. Když jsem měl veselou náladu, viděl jsem v záclonách kašpárky, vousaté mudrce nebo rozesmáté holky. Když mi bylo smutno, tvořily se mi v těch vzorech a skvrnách obrazy zasmušilých starců nebo plačících žen. A když jsem měl strach, fantazie mi na závěsech a záclonách kreslila skřety a tváře v křeči. A taky jsem měl rád světla projíždějících aut, co se odrážela na stropě.

„Tati, nemůžeme si zahrát šachy?“ otevřel jsem dveře pokojíku: „Teď? Teď máš spát.“ Strohé a dost nahlas na to, abych zaplul do postele. Tatínka mám moc rád, i když teď jsem asi potřeboval něco jiného. „A potichu, bráška už spí,“ dodala maminka. Schoulil jsem se do peřin a plakal sám nad sebou. Styděl jsem se, že jsem.

Čas po minutách, hodinách, dnech a nocích odtekl. Naučil jsem se rychleji utíkat a při tom zatnout. Moje vnitřní síla byla tak mocná, že jsem vydržel minimálně do dvacátého tahu šachové partie s dědečkem. „Dědo, počkej, musím si odskočit. A ne že přeházíš figurky!“ řekl jsem. „Ty tam snad

študuješ šachovou literaturu,“ odpovídal, když jsem se vrátil. A po několika minutách jsem slavnostně a hrdě zahlásil: „Babi, dávám mat!“ Už jsem ho porážel s přehledem a zápolil jsem i s tatínkem, který byl jiný kalibr. Řekl bych, že taťka hrál jak Bobby Fischer.

Kukačky pravidelně odtikávaly čas a já se dostával do jiných světů. Děda vyndal krabici s hromadou nálepek a dopisů, na kterých byly první československé známky. „Tohle jsou, Ládíku, Hradčany. Návrh první známky udělal Alfons Mucha. To byl, panečku, malíř. Secese. V Paříži maloval unikátní plakáty a ty jsou taky na známkách. Ale Hradčany, to je světová série, mají spousty různých podob, chyby v zoubkování i v tom obraze. Tady je katalog, podívej na to.“ Listoval jsem černobílou tlustou knížkou a na začátku byly ceny i přes tisíc korun – karmínově červená, cihlově červená, světle fialová. Ted', v jednadvacátém století, ty známky stojí miliony. „Hodiny na věži?“ předčítal jsem tázavě. „Zlomená číslice? Tečka u Č?“

Kukačky začaly odbíjet šestou. Kovová šiška na řetězu klesala a dva měchy stroje vydávaly podivný zvuk, který jsem s oblibou napodoboval. „To je jak chcípající koroptev, dědo,“ vtipkoval jsem. Před prací se známkami jsem si musel umýt ruce a všechno mastné muselo pryč. „Když se známka umastí, je

proti světlu skvrna vidět a známka pak nemá žádnou cenu. Tady pracuješ s unikáty,“ promlouval vážně děda a nasadil si brýle se zeleným okrajem. Do jedné ruky vzal lupu, v druhé střídal pinzetu a cigáro. Tentokrát nesly značku Clea. Sparty byly drahý a marsky nechutný. „To máš jako s lidma. Všude najdeš dobrý i špatný. Může bejt skvělej partyzán i ten, co zradí. My vyhazovali vlaky na Chrudimsku. Ty plány byly utajený před ostatníma, protože nikdy nikdo nevěděl, kdo může zradit. Jednou jsme vlítli do pasti a museli jsme se stáhnout do lesů. Byl to ‚kamarád‘, který nevydržel a zradil. Čech. Mně pomohl v začátku pracovního nasazení v Lipsku Němec. Měl tam obchod velký firmy a já měl úkol prodávat a dělat výlohy. Fajnová práce. On se za mě přimlouval, jenže mě pak nasadili jinde. To byla zbrojní továrna a tam už jsem dělat nechtěl, tak jsem utekl.“

„Protektorát nesbírám, to jsou marný známky. Ale i tam jsou unikáty. Stejně jako mezi lidma,“ zamyslel se děda a dlouze popotáhl, až mu kus žhavého uhlíku spadl mezi známky. Rychlým úderem a odsunutím prsty zachránil několikery Hradčany. Vzal dopis a zbytek popela opatrně sfoukl k popelníku. Napustili jsme do bíle smaltované mísy horkou vodou z kohoutku; babička v ní zadělávala těsto na vdolky nebo do ní krouhala frity před smažením. Do vody jsme potápěli jeden dopis za druhým a odlepovali první československé známky, pak jsme je pinzetou kladli na pijáky a čekali, až uschnou. Nakonec se zavíraly do těžkých knih. Za ten podzimní podvečer jsme jich takhle ošetřili možná tisíc. Až teď vím, že jsme ty známky vlastně ničili. Staré známky přímo na dopisech jsou totiž cennější. „Dzn, huchuchu, dzn chuchu, dzn chuchu,“ dvířka hodin se zavřela.

Naše třídní soudružka učitelka se ke konci druhé třídy zhroutila a po pokusu o sebevraždu skončila v blázinci. Ještě před tím mi poslala školní atlas jako omluvu a inspiraci. Pětice se ale nerozpadla. Když jsem dostal nakládačku přímo u dveří babiččina domu, rodiče se rozhodli, že mě dají na jinou školu. Bylo to nejlepší možné řešení. Stínadla vystřídala škola Maxe Švabinského.

V nové třídě jsem se skvěle uvedl tím, že jsem spolužákovi v lavici zapáchnul do ruky kružítko. „On se na mě obrátil, zvednul ruku, a já se bál,

že mně bude chtít ublížit,“ vysvětloval jsem soudružce ředitelce na nové škole před rodiči. „Můj děda je partyzán a říkal, že záleží na tom, kdo vystřelí první. On děda je teda výjimka, má prostřelenou plíci. Sice střelil jako druhý, ale měl ještě dostatek síly a toho esesáka dostal. Zranění je to vážný. Nemůžeme spolu hrát fotbal, tak hrajeme šachy,“ odzbrojil jsem všechny a soudružka ředitelka se otočila k mamince: „Aha. Soudružko, ten jeho spolužák je cukrovkář, takže je na injekce naštěstí zvyklý, ale opakovat se to nesmí.“

Pochopil jsem, i ostatní pochopili. Od té chvíle jsem měl ve škole na několik let pokoj. A navíc jsem s úspěchem šířil dědovy historky. „Ty jsi fakt šlechtic?“ ptali se. „No jasně, modrá krev. Babička je jenom rytířka, ale děda, to je rod o něco víc než český králové.“ „Fakt, jo?“ zeptal se přemýšlivější spolužák Petr a začetl se do knih. „Hele, falckrabata fakt existovaly,“ sdělil nám po čtrnácti dnech. „Tak vidíš,“ pokynul jsem na potvrzení svého rodu. „No jo, jenže to je jako spíš funkce – jako falckrabě rýnský. Takže jestli se tvůj děda jmenuje Falckráb, je to, jako by se jmenoval Hrabě. A takovejch je,“ zaryl se mi slovem do duše i do mého dětského hrdiny. Ostrůvek bezpečí se zachvěl.

„Hele, dědo, jak jste dědili ten titul falckraběte?“ zeptal jsem se po škole. „Po meči,“ odpověděl promptně. „A nemá smysl se k tomu vracet, praděda všechno prohrál v kartách. Víš, Ládíku, my o všechno přišli. Za první republiky jsme měli několik obchodů železářstvím. Všechno nám komunisti vzali. Tady od toho mám všechny dokumenty.“ Vytáhl svazek klíčů na kroužcích a jeden z nich zapadl do zámku staré skříně. Měla takové ty rolovací dveře. Jakmile zámek cvakl, sjela řada prkýnek dolů k zemi a objevily se poličky s nejrůznějšími vzácnostmi. Byla tam alba se známkami, dokumenty o obchodě a červená kniha o Tomáši Garrigue Masarykovi. V ní měl děda zlaté papírky na pozlacení čehokoli. „Tohle je památka na našeho prvního prezidenta, když ještě byla demokracie, Ládíku,“ říkával. A měl i příběh: „My jsme v Jiříkově postavili našemu prezidentovi poslední sochu. Bylo to v roce 1948, už po převratu. Ale nevydržela stát dlouho, asi dva, tři roky. Pak ji takoví hospodští kumpáni normálně ovázali řetězy a traktory ji

strhli. Já běžel s pistolí, jako že ji ubráním, ale...“ Odmlčel se. „Ale?“ vybědl jsem ho, aby pokračoval. Zapálil si a potáhl: „No hodil jsem tu pistolí do rybníka.“ „Do rybníka? Tys nebojoval?“ nechápal jsem slova svého hrdiny. „Ne,“ natáhl další šluk, sklopil oči a strčil knihu zpátky. Přidala se babička: „Víš Ládíku, bylo jich víc. Tady nemůžeš lidem moc věřit. Lidi jsou zvláštní. I Češi.“ „Jak, zvláštní?“ Rozuměl jsem, že jich bylo víc, narážku na Čechy jsem nechápal.

Smažila frity v hrnci, který měla jen na smažení. Uměla smažit dokonale, rychle, křupavě, dozlatova. Belgická smažicí škola. „Víš, já v Belgii celé dětství neznala zámky, my jsme nemuseli zamykat ani dům, ani hospodu,“ poslouchal jsem nevěřícně. „U nás nikoho nenapadlo vzít si, co mu nepatří, a taky bylo všude čisto,“ doplnila do vůně smažených frit a své kolínské. Babička s dědou pracovali společně v obchodě s drogerií, a tak voněli. Vypla plotýnku a doprskávající hrnec odstavila ke stěně. A taky si zapálila, kouřila mnohem méně než děda, zato velmi elegantně. V mládí měla špičku, do které se cigarety zabodávaly.

Nasála kouř. Cigaretu držela mezi nataženým ukazováčkem a prostředníčkem a ruku vznešeně zavěsila do prostoru nedaleko obličeje. Kouř se jí jako kudrliny zapléтал do dlouhých vlasů. Do kouře se i zasnila: „Když už mám takhle cígo z plezíru, budu vyprávět. Zámky jsme začali používat, až když se v naší hospodě začali objevovat dělníci z Čech.“ „Babi, jako cikáni?“ „Ne, jakoby kamarádi. Zaplatili. Poslali jsme je domů. Jenže oni zjistili, že je hospoda otevřená. A tak se nalejvali až do rána. Sežrali všechno, co tam bylo. A pak řekli, že to nebyli oni. Přitom tam přespali a táta je probudil. Do jednoho lhali. Museli jsme dát zámky. To víš, to se musí udělat citlivě, aby dveře vypadaly hezky. Ale oni je další noc rozlámali.“ „Babi, my Češi takoví nejsme,“ bránil jsem se. „N'oubliez pas que je suis né ailleurs,“ odpověděla nádherným jazykem a já byl mimo.

„Samotný si nikdo netroufne. Když je jich víc a dostanou se do vlivu lidí bez morálky, zapomenou na to, že krást se nemá,“ dodala. A děda se přidal: „A ten řetěz kolem Masarykovy hlavy uvázali ti samí, co po nocích malovali hákový kříž a pak rudý hvězdy.“ Dotáhl svou cigaretu a pak rezignovaně

dodal: „Vono je to podobný všude ve světě. Němci ani Francouzi nejsou o nic lepší.“ „Ale dědo, jak je to s tím falckrabětem?“ vrátil jsem se na začátek. Nechtěl jsem přijmout takový odsudek. „Pojď, jdem na Hradčany, teď je ta pravá chvíle najít unikát.“ Tuhle nabídku jsem si nemohl nechat ujít.

„Wir haben ihn völlig verwirrt. Das darf er in der Schule nicht sagen,“ řekla babička, dala mi talíř s fritami a mrkla na dědu. A mě to opravdu našťvalo, protože ačkoliv jsem chodil v první a druhé třídě na němčinu, vrcholem mých jazykových schopností v německém jazyce bylo odzpívat poněkud falešně „O Tannenbaum.“ O pozornost se ale už hlásily slané frity, které se v době mého dětství nedaly nikde koupit, ani ve stánku, ani v občerstvení na náměstí, nanejvýš v některých restauracích. Ale většinou byly utopené v oleji. Babiččiny frity křupaly a nedalo se jim odolat.

Děda vytáhl ze své tajemné skříně alba s poklady. Jeho hlavní sbírka se schovávala na albových listech za umafánovými okénky, aby unikáty odolaly prskancům z okolí. Držel jsem knihu se známkami a děda vysvětloval: „Tohle je známka Masaryka, je to obraz od Maxe Švabinského. Po něm se jmenuje vaše škola, byl to skvělý rytec. Dělal i bankovky. Tohle je zase Masaryk, ale hnědý tříkorunový. První typ se svislou průsvitkou. Má dole potvrzení od znalce Gilberta. Vidíš vzácnost.“ Ani jsem nedýchal a jen chřupal fritu za fritou. „Ale v tomhle je obrovská cena,“ ukazoval na další známky: „To je aršík Kde domov můj. Stojí tisíce.“ „Ten je krásný,“ znovu mnou proudila národní hrdost.

Věděl jsem, že na známky se nesahá, takže jsem se aršíku ani nedotkl. Otočil jsem list alba ve svých rukou. A najednou jsem to uviděl. Na stránkách vždy v dolním rohu byly mastné skvrny. „Dědo,“ zděsil jsem se a ukázal na album. „Scheiße!“ vykřikl. „Naštěstí je to jenom roh,“ ulevil si. „Dědo, ale já prstem pohládl toho Masaryka. Zezadu,“ přiznal jsem se okamžitě. Na místě známky se rozpíjela mastná skvrna. Nevelká, ale mastná. Hodně mastná. Děda se na Masaryka podíval proti světlu. „Promaštěnej,“ rezignovaně položil pinzetu na stůl, známku zmuchlal, vyjmul celý list, album zabouchl a vyhodil mě se slovy: „Měl bys jít domů.“

„Scheiße, scheiße, scheiße... Celá vejplata, tohle je známka za celou vejplatu,“ slyšel jsem na dlouhé chodbě, která vedla z domu. Naším jsem o téhle příhodě nikdy neřekl.

„Drne, tak co, ty kecálku,“ pokřikovali na mě bývalí spolužáci na fotbalovém turnaji mezi školami. Hrál se na Stínadlech. Mí noví spolužáci ze Švabinky nechápavě pokukovali. „Táta esenbák a dědek prej prostřelná plíce. A víte, jak jsme mu říkali? Drn je to,“ bodali slovy. „Neposlouchejte je, chtěj nás před zápasem rozhodit,“ snažil jsem se bránit směrem, kde to dávalo smysl. Prát jsem se s přesilou nechtěl.

„Nechte ho, nebo uvidíte,“ padlo za mnou. A já najednou nebyl sám. V zádech jsem cítil tu studenou váhu na miminka. Seneca tomu říká dobrodiní od přátel – a já ho dostal. Škola Maxe Švabinského v Teplicích byla v osmdesátých letech školou hokejovou. Já sice chodil do nehokejové třídy, ale všichni věděli, že hokejisti se umí prát líp než fotbalisti ze Stínadel. „Koukejte mazat,“ vypoklonkovali kluci partu vetřelců.

„Hele, Drn, to je dobrá přezdívka, ale musíš ji schválit,“ řekl spolužák Honza. „Mně pořád vrtá hlavou to falckrabě,“ přepnul výhybku Petr a já dostal lekci z hledání pravdy. „Já vlastně nevím, jak to přesně je. Možná mě děda tahá za nos.“ Tohle byla nejspíš moje první dospělá věta, kterou jsem ale vzápětí zazdil: „Kluci, víte, že v mém pokoji máme jeskyni? Fakt. Stavbaři tam nechali několik velkejch pískovcovejch kamenů s krápníkama. Trošku tam kape, ale kanálkem to odtéká k sousedům.“ „To je vůl,“ rozesmáli se.

Byl zase konec školního roku a já se cítil bezpečně jako u řeky. Poslední dny nás měli učitelé trochu ve volnějším režimu. Červnová tráva narostla a soudružka učitelka na pěstitelské práce, říkali jsme jí Mafína, rozhodla, že ji posekáme. „Umí tady někdo s kosou?“ hodila otázku mezi kluky. „Jasně, s dědou na chatě pravidelně kosíme,“ ozval jsem se jako třídní šprt. „Vážně? Tak to zkusíme,“ podala mi Mafína kosu. Znalecky jsem přejel prsty přes ostří: „Je tupá, není brousek?“ Kluci mě obdivně pozorovali, učitelka podala šedivý brousicí kámen. „Hele, děda na něj vždycky plivne, aby byl vlhkej,

když teda není u řeky, kde by ho namočil,“ natáhl jsem sliny a velmi výrazně brousek poplival. A začal jsem brousit. Jeden dlouhý tah, druhý tah ještě delší. „Člověče ten tvůj děda, to je fakt historická postava. Ponorka, partyzán, známky za miliony, socha Masaryka, teď kosa... Jestli ty nekecáš, Drne,“ pronesl jeden ze spolužáků. Otočil jsem se na něj a dlouze a vši silou potáhl brouskem. Ocel se mi zakousla do prstu a tahem jsem zajel opravdu hluboko. „Uáááááááá...“ Tahle ocel nebyla studená, zato ostrá.

Čepel kosy jsem opatrně vysunul z více než třicetimetového zářezu. Nemohl jsem prstem vůbec hýbat a najednou se objevila spousta krve. „Soudružko učitelko, Kořen je bez prstu,“ volali spolužáci. Mafíně se udělalo šoufl a sedla si na ztrouchnivělé prkno u okraje záhonu. Okamžitě se pod ní prolomilo a ona se skutálela do hlíny. I mně bylo na omdlení. Do nemocnice se zavázaným prstem jsem se dostal, ani nevím jak. „Tak chlape, je to přeríznutá šlacha, ale prst bude dobrej. Jen budeš mít několik týdnů ruku v sádře. Na prázdniny dost blbý,“ řekl doktor, když mi to všechno sešil.

Ten rok jsem dostal na vysvědčení samý jedničky, výtvarka mě bavila, dokonce jsem vyhrál okresní pionýrskou soutěž, když jsem na téma První máj nakreslil šeřík s takovou škálou fialových odstínů, že se hodnotící umělci podívovali, proč nejsem na umělecké škole: „Chlapče, ty máš výjimečný cit pro barvu, proč tě k nám soudružka učitelka na výtvarku neposlala?“ „To je jako známky. Barva rozhoduje o ceně – světle fialová, tmavě fialová, černofialová jako u Hradčan. Jenom z první třídy vím, že neumím kreslit. Nakreslil jsem tehdy zlatíci nahnědlou okrovou na znamení toho, že jsem se pod ní jaksi... strachy podělal,“ uzemnil jsem je, puberta už mnou cloumala a na ZUŠ jsem nikdy nešel.

Za samé jedničky jsem dostal rybářský prut. Ze sádry na ruce se mi chtělo brečet. „Pojedeš na chatu s dědou a babičkou. Naučí tě pořádně chytat ryby,“ vnadil mě táta. „S dědou? To budou zase báchorky. Dyť v tý řece žádný ryby nejsou. Za poslední roky jsme tam nic nechytily,“ zasekl jsem sny. Byla to absolutní pravda. Vůbec nic jsme nechytily a ryby jsme vozili my tam z jiných revírů. Nějak jsem ničemu nevěřil a smutně si šeptal: „Falckrabě...“